

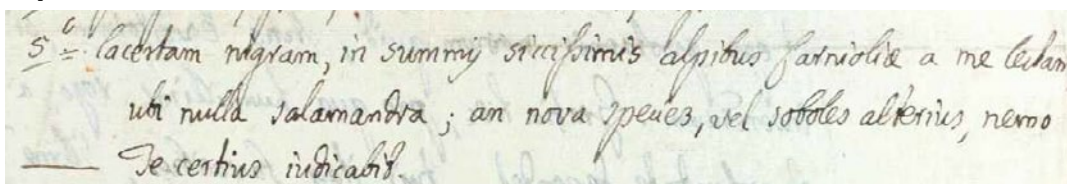
Illustrissimo et Cereberrimo Viro Domina Domina Carolo Lennaeo

Besedilo: Primož Presetnik

Tako je idrijski zdravnik Scopoli naslovil Linnéja v pismu, datiranem 28. januarja 1762. Slovenski prevod se glasi: »Presvetlemu in slavnemu možu gospodu Carlu Linnaeusu«.

Če morda še ne veste, sta si Scopoli in Linné navdušeno dopisovala med leti 1760 in 1775. Darinka Soban je leta 2004 objavila faksimile teh pisem, njihov latinski prepis in slovenski prevod. Sedaj se ta pisma dobijo tudi na svetovnem spletu (www.alvin-portal.org). V njih se skriva marsikateri zanimiv drobec. Na primer, meni je srce kar zaigralo, ko sem v t. i. 6. pismu prebral (po svojem vedenju) najstarejši zapis o planinskem močeradu pri nas. Ta je hkrati morda tudi druga natančna navedba vrste dvoživk za naše kraje (po Valvazorjevi omembi človeške ribice).

V nadaljevanju omenjenega pisma Scopoli »Vitezu Zvezde Severnice itn. itn.« našteva, kaj vse mu je poslal v dvodelnem zabojčku, in pod točko pet je napisal:

Latinski prepis: »*lacertam nigram, in summis siccissimis alpinis Carnioliae a me lectam, ubi nulla salamandra; an nova species vel soboles alterius, nemo Te certius indicabit.*«

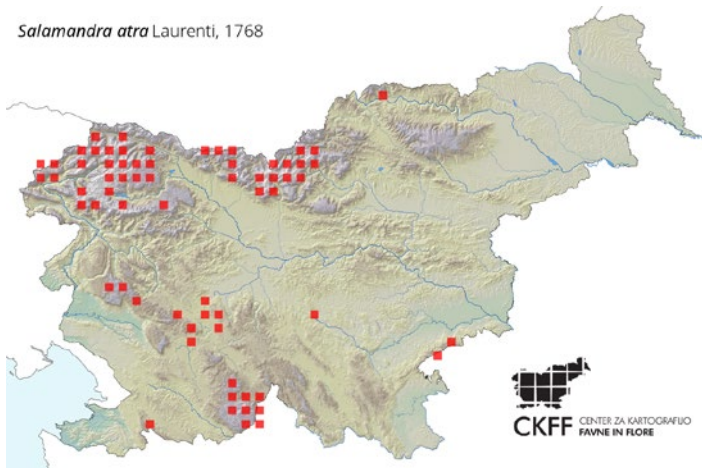
Slovenski prevod Darinke Soban se glasi: »črn kuščar [*Salamandra atra*, planinski močerad], ki sem ga našel v povsem suhih vrhovih kranjskih Alp, kjer ni nobenih močeradov; ali pa je to nova vrsta ali pa potomec kake druge vrste, ne bo nihče bolj zanesljivo presodil kot ti.«

Verjetno najdišče lahko zožimo na Bohinjske gore in leto 1761, ko je Scopoli glede na *Razprave* Viktorja Petkovška (1977) gotovo prvič obiskal ta del Slovenije, čeprav je šele leta 1762 večdnevno raziskoval v gorah severno od Bohinjskega jezera, kjer so planinski močeradi še sedaj pogosti.

Žal ne vemo, kaj mu je odgovoril Linné, saj ni ohranjeno nobeno njegovo pismo iz leta 1762. Zagotovo Linné planinskega močerada pred tem ni poznal, saj ga ne omenja v slavni 10. verziji knjige *Systema Naturae* (1758), vendar ga tudi ni vključil v 12. verzijo knjige (1766).

Naj zaključim z enim običajnim »kaj bi bilo, če bi ...« stavkom. Če bi Scopoli ali Linné objavila najdbo planinskega močerada (ali najdbo proteusa), bi s tem prehitela Laurentija. Ta je planinskega močerada (in proteusa) opisal v svoji knjigi 1768. leta in, zanimivo, za eno od najdišč tudi navedel naše kraje – Ljubelj med Kranjsko in Koroško (»*Habitat in [...] & Loibel inter Carinthiam & Carnioliam*«). *

Salamandra atra Laurenti, 1768

Razširjenost planinskega močerada v 5 × 5 km kvadratih, glede na zbirko podatkov Centra za kartografijo favne in flore. Pozor, nekatere literaturne ali ostale navedbe niso preverjene na terenu in so morda nezanesljive.

Ilustracija k opisu vrste *Salamandra atra* v knjigi J. N. Laurentija iz leta 1768 (*Specimen medicum: exhibens synopsin reptilium emendatam cum experimentis circa venena et antidota reptilium austriacorum*). (vir: www.biodiversitylibrary.org)